

Lausunto Pohteen sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämissuunnitelman luonnoksesta 2027–2030, syksy 2026

Vastaaja:

-

Vastaus:

07.10.2026, 21.02 - 07.10.2026, 21.39

1. Lausuntoa antavan rooli *

Organisaation puolesta, organisaation nimi:

Utajärven Kehitysvammaisten Tuki ry

2. Lausuntoa antavan yhteystiedot *

Etunimi	Tuula
Sukunimi	Savolainen
Sähköposti	tuula.savola@hotmail.com

3.

Pyyntö Utajärven vaihtoehdon tasapuolisesta arvioinnista kehitysvammapalvelujen järjestämisessä

Olemme huolissamme suunnitelmasta keskittää Utajärven kehitysvammapalvelut kokonaisuudessaan Vaalaan. Emme vastusta palvelujen kehittämistä tai niiden järjestämistä tarkoituksenmukaisesti, mutta pidämme erittäin tärkeänä, että ennen lopullista päätöstä arvioidaan aidosti ja tasapuolisesti myös Utajärven vaihtoehto.

Tällä hetkellä meille ei ole muodostunut selkeää kuvaa siitä, mihin konkreettisiin selvityksiin ja vertailuihin perustuu se, että kehitysvammapalvelujen tulevaisu sijoiuspaikaksi on esitetty Vaalaa.

Utajärven näkökulmasta on useita seikkoja, jotka puoltavat sitä, että myös Utajärven vaihtoehto selvitetään perusteellisesti ja tasapuolisesti ennen lopullista päätöksentekoa:

- Utajärvellä on jo toimiva kehitysvammaisten päivätoiminta
- Utajärven kunta on ilmoittanut olevansa valmis rakentamaan tarvittavat tilat palvelujen järjestämistä varten. Tällöin Pohteen ei tarvitsisi tehdä vastaavaa investointia uusiin tiloihin
- Utajärvellä henkilöstön saatavuus ja pysyvyys on tähän saakka ollut hyvä. Työntekijöitä ja hakijoita on ollut riittävästi
- Vaalassa on ollut haasteita henkilöstön saatavuudessa. Meillä on tieto tilanteista, joissa eläkeikäisiä työntekijöitä on jouduttu pyytämään sijaisiksi Vaalaan, koska sijaisia ei ole ollut riittävästi
- Vaalassa järjestetty kehitysvammaisten lyhytaikainen/intervallihoido on tietojemme mukaan jouduttu lopettamaan henkilöstöpulan vuoksi. Tämä herättää perustellun kysymyksen siitä, miten henkilöstön riittävyys pystytään turvaamaan, jos palveluja keskitetään Vaalaan entistä enemmän.
- Utajärven päivätoiminnassa käy asiakkaita myös Muhokselta. Muhokselta Utajärvelle on lyhyempi matka kuin Vaalaan. Palvelujen keskittäminen Vaalaan ei siten ole kaikkien asiakkaiden näkökulmasta luonteva ratkaisu.
- Utajärvellä käy päivätoiminnassa myös kotona asuvia kehitysvammaisia. Onko tämä huomioitu, mikäli kehitysvammapalvelut siirrettään Vaalaan (kustannukset, välimatkat)
- Kehitysvammapalveluissa palvelujen jatkuvuudella, tuttuudella, turvallisuudella ja henkilöstön pysyvyydellä on erityisen suuri merkitys.

Henkilöstön ja asiakkaiden kuuleminen

Pidämme erityisen tärkeänä myös henkilöstön ja asiakkaiden näkökulmaa. Tietojemme mukaan Pohteen päättäjät eivät ole ennen esityksen tekemistä käyneet Utajärvellä paikan päällä tutustumassa nykyiseen toimintaan eivätkä keskustelleet täällä

töyskentelevän henkilöstön tai asiakkaiden kanssa. Asiasta on pidetty infotilaisuus vasta sen jälkeen, kun esitys oli jo tehty. Myöskään Utajärven kunnalle ei tullut ennakotietoa tästä esityksestä.

Tämä herättää kysymyksen siitä, mihin käytännön tietoon arvio Utajärven toimintaedellytyksistä ja henkilöstön saatavuudesta perustuu. Onko esityksen valmistelussa hankittu riittävä ja asianmukainen kokonaiskuva nykyisestä toiminnasta ja sen vaikutuksista. Hallintolain (434/2003) 31 §:n mukaan viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot ja selvitykset. Erityisen merkitykselliseksi tämän tekee se, että kyse on vammaispalveluista. Vammaispalvelulain (675/2023) 3 §:n mukaan vammaisen henkilön on voitava olla osallisena asiakasprosessin kaikissa vaiheissa ja hänen osallisuuttaan on tuettava hänen toimintakykynsä, ikänsä ja kehitysvaiheensa sekä elämäntilanteensa edellyttämällä tavalla.

Utajärven henkilöstöllä on konkreettinen ja pitkäaikainen näkemys siitä, miten palvelut tällä hetkellä toimivat, millaisia tarpeita asiakkailla on ja miten henkilöstön saatavuus ja sijaisjärjestelyt käytännössä toimivat. Jos henkilöstöä ei ole kuultu eikä nykyiseen toimintaan ole käyty tutustumassa paikan päällä, on vaikea arvioida, onko päätöksenteossa ollut käytettävissä riittävästi paikallista ja ajantasaista tietoa.

Pyydämme Pohteelta selkeitä vastauksia. Pyydämme, että ennen lopullista ratkaisua Utajärven vaihtoehto arvioidaan samoilla kriteereillä kuin Vaala.

Haluamme vastaukset ainakin seuraaviin kysymyksiin:

1. Millä konkreettisilla perusteilla Vaala on valittu kehitysvamma palvelujen sijoituspaikaksi?
2. Onko Utajärven vaihtoehdosta tehty vastaava selvitys kuin Vaalasta? Jos on, voimmeko saada nähtäväksi selvityksen ja sen keskeiset johtopäätökset?
3. Onko Pohde selvittänyt Utajärven nykyisen henkilöstön näkemyksiä ennen suunniteltua päätöstä? Jos ei, miksi henkilöstöä ei ole kuultu?
4. Miten asiakasmäärät ja asiakkaiden luontaiset kulkusuunnat on huomioitu? Mm. miksi kehitysvammaiset viedään kauemmaksi erikoissairaanhoidon palveluista?
5. Miten henkilöstön saatavuus on arvioitu Utajärven ja Vaalan välillä? Onko vertailussa huomioitu esimerkiksi rekrytointien onnistuminen, hakijamäärät, sijaisten saatavuus ja henkilöstön vaihtuvuus?
6. Miten Vaalan nykyiset henkilöstön saatavuusongelmat ja henkilöstöpujan vuoksi lopetetut palvelut on huomioitu tulevaisuuden suunnitelmassa?
7. Miten Utajärven kunnan lupaus rakentaa tarvittavat tilat on huomioitu kustannusvertailussa? Kuinka suuret investointi- ja käyttökustannuserot Utajärven ja Vaalan vaihtoehtojen välillä ovat?
8. Onko palvelujen saavutettavuutta arvioitu asiakkaiden näkökulmasta, eikä ainoastaan kuntakeskusten tai kiinteistöjen sijainnin perusteella?
9. Mihin perustuu arvio siitä, että Vaalasta muodostuisi esimerkiksi 30 vuoden aikajänteellä palvelujen kannalta keskeisempi sijaintipaikka? Jos näin pitkälle tulevaisuuteen ei voida luotettavasti ennustaa, miksi näin epävarma tulevaisuusarvio vaikuttaa nykyiseen ratkaisuun?
10. Onko vaihtoehtona tarkasteltu mallia, jossa Utajärven jo toimiva palvelukokonaisuus säilytettäisiin ja sitä kehitettäisiin, sen sijaan että toiminta siirretään kokonaisuudessaan Vaalaan?

Pyyntö ennen lopullista päätöstä

Emme halua tehdä tästä vastakkainasettelua Utajärven ja Vaalan välille. Haluamme varmistaa, että ratkaisu tehdään kehitysvammaisten asiakkaiden, heidän perheidensä, henkilöstön, palvelujen saavutettavuuden, toiminnan jatkuvuuden ja talouden kannalta parhaalla mahdollisella tavalla.

Jos Utajärvi on näiden kokonaiskriteerien perusteella aidosti Vaalan vaihtoehtoa heikompi, haluamme ymmärtää, mihin tämä johtopäätös perustuu.

Jos taas Utajärven vaihtoehtoa ei ole vielä perusteellisesti selvitetty, pyydämme, että se tehdään ennen lopullista päätöstä.

Mielestämme näin merkittävää palvelurakenteen muutosta ei tulisi ratkaista pelkästään nykyisten laskelmien tai pitkälle tulevaisuuteen ulottuvien ennusteiden perusteella, vaan päätöksenteon pitäisi pohjautua myös kokonaisvaltaiseen kuvaan palvelujen nykyisestä toimivuudesta, asiakkaiden tarpeista ja muutoksen tosiasiallisista vaikutuksista. Päätöksenteossa olisi hyvä hyödyntää myös sitä käytännön tietoa, jota palveluja päivittäin toteuttavalla henkilöstöllä, asiakkailla ja heidän läheisillään on.

Siksi pyydämme Pohdettua vielä tutustumaan Utajärven nykyiseen toimintaan paikan päällä, kuulemaan henkilöstöä ja vertailemaan Utajärven ja Vaalan vaihtoehtoja avoimesti ja samoilla kriteereillä ennen lopullisen päätöksen tekemistä.

Utajärven Kehitysvammaisten Tuki ry:n puolesta
Tuula Savolainen
Puheenjohtaja